

DOSYA EDITÖRÜ'NDEN

Nisa MENCET, Hakan TÜZÜN***

2010 yılı tarımsal dönüşüm açısından her zaman yaşanan süreçlerin tersine gitmediğinin anlaşıldığı bir yıl oldu. Belki ilk defa dünya tarihinde son on yılda tarım ve gıda ile ilgili konular sağlık alanında çalışan hekimleri ve araştırmacıları bu kadar yakından ilgilendirmektedir. Tarım ve gıda alanında yaşanan dönüşümleri "ticari kapitalizmin uzun yürüyüşü" açısından incelemeyen, değerlendirmeyen mümkün gözükmemektedir. Çiftçilikten tarıma geçiş sürecinde tarihsel olarak temel sosyal birimi "kırsal hane halkı" olarak ifade edilmektedir. Sanayi kapitalizminin öncesinde çiftçilik, hem toplumsal hem de mekansal ölçekte sınırlandırmalıydı. Çiftçi olmayan grup ya da sınıfların, görece basit iş bölümünün içinde bulunan çiftçiliğe etkisi oldukça azdı. Yakın zamana kadar ise çiftçilik yerel bir faaliyet ve yaşam biçimi olarak görülmekteydi. Tarım denilen öge, çiftçilerin ve faaliyetlerin toplamından oluşmaktaydı. Çiftçiler, çiftçi olmayanlarla bir dereceye kadar rantlar, vergiler ve mahalli ilişkiler nedeniyle ilişkiliydi ama geniş iş bölümünden, teknolojik değişimden ve sanayi kapitalizminde "tarımsal sektör" olarak nitelenen piyasa dinamiklerinden etkilenmiyorlardı. (Bernstein, 2009) Kapitalizmde ise tarım, piyasa dinamiklerine bağlı bir "sektör" konumunu almıştır. Geçimlik

tarımın yerine meta üremi yapan çiftçiler, üretim yapabilmek için girdi (gübre, tohum, ila. vb.) almak zorunda kalmış ve böylece diğer sektörlere bağımlı hale gelmişlerdir. "Tarım sektörü", homojen bir yapıda olmaması nedeniyle, bulunduğu coğrafyaya, işgücüne, sermaye birikime vb. bağlı olarak değişken bir yapıdadır. Bu değişkenlik, tarımsal dönüşümü anlama adına farklı çağrışımlara neden olabilmektedir. Sorunun veya sorunların ilk basamağı gıda güvencesinde başlamaktadır. İlk ve ortaçağlarda doğal afetlerle ve savaşlarla ilişkilendirilen besin yetersizliği veya hijyen koşulları çağımızda farklı boyutlara taşınarak tartışmalara yol açmaktadır. Yaşam koşullarının dayattığı beslenme ve tüketim açıları tüm dünyada insanları etkilemeye devam etmektedir. Türkiye'nin çok uzağında gelişen tarım ürünleri ile ilgili skandalları medyadan özellikle belgesellerden takip ediyoruz. 73.000 ABD'linin E. Coli bakterisi nedeniyle hastalandığını veya hayatını kaybettiğini öğreniyoruz. Toksik zehirlenmesi geçirenler, ölen çocuklar, artan kanser vakaları, obezite vs. bu hastalık ve ölüm çeşitlerinin sayısını çoğaltmak mümkün. Diğer yandan, gıda güvencesini sağlayamamış dünyanın başka bir bölgesinde, yetersiz besin sorunu olan bir nüfus bulunmaktadır. Yaşanan bütün bu olumsuzluklar aslında bizden o kadar da uzakta değil. Gıda endüstrisinin aç gözlülüğünün ve şirketlerin kar hırsının etkilerini gözlemlemek için bir on yıl daha

*Arş. Gör., Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

**Toplum ve Hekim Dergisi Yardımcı Editör

beklemeye gerek yoktur. Olumsuz çalışma koşullarında hayatını sürdüren bir bireyin ise yukarıda saydığımız hastalık olasılıklarından bahsedecek lüksü bile bulunmamaktadır. Her gün yeni bir tehlike saçan veya her gün yeni mucizevi yiyeceklerle tanışan insanların kafası giderek karışmaktadır. Örneğin, hem sağlıkta (ilaç ve aşılar) hem de tarım alanında yaygın kullanım alanı bulunan genetiği değiştirilmiş organizmaları açlığa ve hastalıklara çözüm olarak sunulması karşısında eğer bu kişi hekim, ziraat mühendisi veya konuyla ilgili bir birey değil ise göstereceği belli başlı tepkiler vardır. Bunlar; ya görmezden gelmek ya da konuyla ilgili toplulukların (TTB, ZMO vb.) vereceği demeçleri takip etmektir. Olması gereken tek bir doğru olmasa öncelikle yaşananlar karşısında öncelikle şüphe etmek ve gelişmelerin gerçek nedenlerini görmek gerekmektedir.

Toplum ve Hekim Dergisinin dosya konusunun "Tarım, Gıda, Beslenme ve Sağlık" olması konunun hem tarihsel hem de güncel olmasından kaynaklanmaktadır. Tröstlerin, uluslar ötesi şirketlerin, lobilerin çevrelediği ekonomi tarım ürünleri üretimi ve tüketimini, ürünlerin işlenmesini ve nihayetinde sağlığını etkilemektedir. Rockefeller, Rothschild, Monsanto, Cargill, IMF, Dünya Ticaret Örgütü'nün hayatımızı dolaylı da olsa yönlendirmesi tesadüfi değildir. Bu nedenle bu konu kırsal alanda geçimlik üretimden meta üretime geçen üreticilerin, bu üreticilerin üretim yaptığı toprakların dağıtım sorunu ve toprak reformu tartışmaları devam etmektedir. Dosyamızın bu sayısında; tarımda İngiltere'de 15. yüzyılda başlayan feodalizmden kapitalizme geçiş sürecinde, "ilkel birikim"den kapitalist dönüşüme nasıl varıldığını İngiliz modeli ile Muammer Kaymak değerlendirmiştir. "Cumhuriyet Tarihi Boyunca Toprak Mülkiyetinin Dönüşümü" başlığı ile Nevzat Evrim Önal neredeyse ekonomik sorunların kaynağı ve eşitsiz gelişimin nedeni olarak gösterilen toprak

mülkiyeti reformlarını tarihsel açıdan incelemiştir. Kırsal alanda sınıf çelişkisi ve tarımsal yapılar ile ilgili konuları kitaplarından okuduğumuz Korkut Boratav Hocamız bu yazısında "Köy Hane Halkı Anketlerinden Kırsal Sınıflara" başlığı ile tartışarak dosyamızı zenginleştirmişlerdir. Tarımsal üretimin ulusal ve uluslararası politikalar tarafından nasıl etkilendiği sorusu Oğuz Oyan tarafından "Dünya'da ve Türkiye'de Tarım Politikaları Üzerine Genel Değerlendirmeler" başlıklı yazısı ile daha net anlaşılmaktadır. Dosyamızın bu sayısına yer alan diğer yazılar Ilgın Ö. Özlüer ve Fevzi Özlüer'in hukukçu gözüyle kaleme aldıkları "Biyogüvenlik Yasası, Toplumsal Şizofreni ve Doğanın Değişim Değeri" başlıklı yazıları ve Satılmış Başkavak'ın "Tarımda Sendikalaşma Hareketleri" başlıklı yazısı.

"Tarım, Gıda, Beslenme ve Sağlık" dosyası, önümüzdeki sayıda Metin Yeğin'in "Neoliberalizmin Koçbaşı: Gıda ve Tarımın Hegemonyası" Işıl Ergin ve Raika Durusoy'un "Gıda krizi", Tayfun Özkaya'nın "Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar Açlığa Çare Midir?", Deniz Akgün'ün "Malnutrisyon Epidemiyolojisi ve Sağlığa Etkileri", Ahmet Soysal'ın "Gıda Güvenliği", Recı Meseri'nin "Türkiye'de Sağlıklı Beslenme Politika ve Uygulamaları" başlıklı yazıları ile devam edecek. M. Nisa Mencet tarafından hazırlanan, Oya Köymen'in "Kapitalizm ve Köylülük: Ağalar, Üretenler, Patronlar" adlı kitabın tanıtımı ve bu kitapla birlikte tarım üzerine ekonomi politik tartışmalar, diğer yandan Emrah Yelboğa'nın hazırladığı bir çeviri (Herkese besin ve yakıt: gerçekçi mi, gülünç mü?) önümüzdeki sayıda yer alacak diğer başlıklar olacak.

Kaynak

Bernstin H. (2009) Tarımsal Değişimin Sınıfsal Dinamikleri, Yordam Kitap: S: 105, Çev. Prof. Dr. Oya Köymen